

SITUAȚIA MATERIALĂ A MUNCITORILOR ȘI ȚĂRANILOR DIN JUDEȚUL BACĂU ÎN ANII 1940—1944

de D. ZAHARIA

În anii regimului burghezo-moșieresc, județul Bacău cuprindea acea regiune din Moldova ce se întindea pe o mare parte a cursului Trotușului și a unei bune părți din mănoasa vale a Siretului, avînd o suprafață de 4 410 km²¹.

Suprafața de 441 000 ha se prezenta astfel : 112 515 ha de teren arabil, 22 836 ha de fînațe naturale, 45 228 ha de pășuni naturale, 2 219 ha de livezi de pomi, 4 244 ha de vii, 192 308 ha de pădure, 61 650 ha de clădiri, drumuri, mine, terenuri neutilizabile².

Populația județului în 1938 era de 300 557 locuitori, dintre care 249 486 trăiau în mediul rural, iar restul de 51 071 locuiau în mediul urban³.

Sub aspectul bogățiilor naturale, teritoriul fostului județ Bacău cuprindea materii prime de o mare importanță economică.

Astfel, partea de vest era acoperită de imense păduri de conifere și fag, în timp ce subsolul ascundea mari cantități de sare, cărbune, petrol și gaze naturale. În partea de est a județului se întindea o regiune propice agriculturii, pe care locuitorii satelor semănau porumb, grîu, cartofi, sfeclă de zahăr și alte plante.

Majoritatea acestor bogății se aflau în stăpînirea moșierilor și capitaliștilor, în timp ce marea majoritate a populației — țăranii și muncitorii — era lipsită de mijloace de producție, ceea ce făcea ca traiul lor să fie plin de lipsuri și suferințe.

O simplă prezentare a felului în care era stăpînit pămîntul în fostul județ Bacău confirmă cele enunțate mai sus.

Înainte de îmfăptuirea reformei agrare din martie 1945, situația proprietăților agricole pe cap de familie era următoarea :

fără pămînt	de la 0—2 ha	de la 2—5 ha	de la 5—10 ha	de la 10—20 ha	de la 20—50 ha	de la 50—100 ha	peste 100 ha
17 934	35 759	15 676	3 519	685	135	31	88 ⁴

¹ *Enciclopedia Romîniei*, vol. I, p.41; vezi și arhiva Camerei agricole Bacău, pac. 4, dos. 39/1944, f. 1 (în Arhiva Sfatului pop. reg. Bacău).

² Arhiva Camerei agricole Bacău, pac. 4, dos. 39/1944, f. 1.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, pac. 3, dos. 48/1945, f. 100, și pac. 2, dos. 27/1944, f. 12.

Din tabelul întocmit reiese că în fostul județ Bacău existau 17 934 de capi de familie care se ocupau cu agricultura, fără a avea în posesiunea lor nici un petec de pământ, în timp ce 119 moșieri aveau proprietăți care cuprindeau suprafețe între 50 și 20 000 ha.

Cei 119 moșieri din fostul județ Bacău aveau în stăpînirea lor în 1944 și la începutul anului 1945, o suprafață totală de 108 499,67 ha din suprafața de 379 350 ha de teren productiv a județului, iar restul de 73 708 capi de familie care se ocupau cu agricultura stăpîneau doar 270 850,33 ha.

Pe ocoale agricole, situația marilor proprietăți rurale ce depășeau suprafața de 50 ha se prezenta astfel :

- 1) ocolul Moinești, 55 937,67 ha în stăpînirea a 12 de moșieri¹ ;
- 2) ocolul Răcăciuni, 7 543 ha, în stăpînirea a 18 de moșieri² ;
- 3) ocolul Tg. Ocna, 26 910 ha, în stăpînirea a 17 de moșieri³ ;
- 4) ocolul Părincea, 9 323 ha, în stăpînirea a 30 de moșieri⁴ ;
- 5) ocolul Bacău, 2 922 ha, în stăpînirea a 22 de moșieri⁵ ;
- 6) ocolul Scorțeni, 5 864 ha, în stăpînirea a 20 de moșieri⁶ :

Din cele de mai sus rezultă că marea majoritate a țăranilor — 69 369 de gospodării — erau lipsiți de posibilitatea de a-și duce activitatea economică în mod independent, din cauza proprietăților moșierești și chiaburești.

Chiar dacă unele gospodării țărănești, puține la număr, se apropiau de suprafața de 5 ha de teren, acest fapt nu le putea asigura o independență economică, deoarece în aceste suprafețe se includeau terenuri de proastă calitate, terenuri neproductive, drumuri, viituri sau cursuri de ape, de pe urma cărora gospodăriile respective, practic, nu aveau nici un folos.

Trebuie luat în considerație și faptul că numărul membrilor familiilor țărănești era mare, iar în condițiile tehnice înapoiate de atunci, productivitatea muncii fiind scăzută, asupra gospodăriilor țărănești apăseau mari și numeroase dificultăți economice.

Pentru micile suprafețe de pământ deținute, țăranimea avea de făcut față unor grele sarcini fiscale, care, în timpul dictaturii regale și a dictaturii militare-fasciste, au fost cu mult sporite.

Pe lângă exploatarea moșierească și chiaburească, asupra gospodăriilor țărănești apăseau rechizițiile, impozitele mari, mobilizările, tot felul de colecte și chete, impuse sub forma „Darului ostașului“, „Zilei ostașului“, „Colecției orfanului“ etc.

Acestea îngreuiau situația materială a gospodăriilor țărănești, iar tehnica înapoiată pe care o foloseau țăranii în efectuarea muncilor agricole făcea ca producția obținută de pe proprietățile mici și mijlocii să fie cu mult mai redusă față de cea obținută de pe marea proprietate.

¹ Arhiva Camerei agricole Bacău, f. 10 și pag. 2, dos. 27/1944, f. 12.

² Ibidem, f. 8.

³ Ibidem, f. 28.

⁴ Ibidem, f. 15.

⁵ Ibidem, f. 14.

⁶ Ibidem, f. 6.

Producția medie la hectar pe anul 1944

	Mica proprietate	Proprietatea mijlocie	Proprietatea mare
Grâu de toamnă	800 kg	1 000 kg	1 500 kg
Secară de toamnă	800 "	1 000 "	1 500 "
Orz de toamnă	700 "	950 "	1 200 "
Grâu de primăvară	700 "	950 "	1 200 "
Secară de primăvară	700 "	980 "	1 200 "
Orz de primăvară	700 "	800 "	1 000 "
Ovăz	800 "	900 "	1 200 "
Porumb	550 "	600 "	1 000 "
Floarea-soarelui	800 "	900 "	1 200 ¹ "

Din cele de mai sus rezultă că, la majoritatea culturilor, țărani nu puteau obține de pe micile lor loturi de pământ decât ceva mai mult de jumătate din producția obținută de moșieri, din cauză că le lipseau uneltele și că în timpul optim de muncă erau nevoiți să lucreze la moșieri și chiaburi sau erau concentrați.

Această stare de lucruri avea urmări negative asupra gospodăriilor mici și mijlocii.

O situație și mai grea o aveau muncitorii din industria fostului județ Bacău, fie că lucrau în marile întreprinderi, fie că lucrau în cele mici.

Principalele întreprinderi din orașul și fostul județ Bacău în 1943 erau următoarele :

Întreprinderea	O b i e c t u l	Nr. de muncitori	C.P.	Capacitatea prod. anuale
S. Fildermann	moară	46	490	2 800 vag.
Nic. Ghiță	moară	46	125	900 "
C. Floareș	moară	27	60	300 "
—	217 mori țărănești	199	2 539	2 194 "
J. Brunner	fabrică spirt	26	101	2 mil. litri
—	3 fabrici lichioruri	118	44	1,5 mil. "
D. Pascal	fabrică de mezeluri	22	34	56 vag.
C. Gheorghitanu	fabrică de mezeluri	12	30	140 "
—	2 ateliere de mezeluri	6	12	10 "
—	2 ateliere derivate lapte	3	—	50 tone
—	17 fabrici de ape gazoase	29	23	1 mil. litri
A. Izvoranu	fabrică de postav	547	880	90 vag.
S. Fildermann	fabrică de postav	296	420	40 "
Bacăul	fabrică de postav	225	380	14 "
„Lux“	fabrică de ciorapi	48	50	90 "
„Idealul“	fabrică de ciorapi	44	36	70 "
Leon Grad	fabrică de basmale, casinci	43	24	73 tone
—	5 ateliere tricotaje	73	75	132 "
S. Fildermann	fabrică de tăbăcărie	202	270	120 vag.

¹ Arhiva Camerei agricole, Bacău, pac. 3, dos. 48/1945, f. 36.

Intreprinderea	Obiectul	Nr. de muncitori	C.P.	Capacitatea prod. anuale
Tăbăcăria românească	fabrică de tăbăcărie	67	340	90 vag.
C. Iordănescu	fabrică de tăbăcărie	34	60	10 "
—	5 tăbăcării	60	98	25 "
S. Fildermann,	fabrică de încălțăminte	140	51	130 000 per.
C. Iordănescu	fabrică de încălțăminte	64	35	100 000 per.
Forestiera de nord	fabrică de cherestea	48	275	300 vag.
Emil Ghica	fabrică de cherestea	513	40	238 "
Coop. „Pietrosul“	fabrică de cherestea	420	100	200 "
El. Știrbey	fabrică de cherestea	330	90	100 "
Iany Tanacli	fabrică de cherestea	280	45	85 "
T. Papacostea	fabrică de cherestea	250	80	90 "
N. Ghica	fabrică de cherestea	188	60	30 "
Forestiera rom.	fabrică de cherestea	628	1 000	400 "
—	12 fabrici cherestea	1639	890	1 000 "
—	24 ferăstraie	37	140	634 "
Letea	fabrică hîrtie	1 311	14 115	3 000 "
—	2 fabr. confecții hîrtie	28	11	36 "
Metafer	întrepr. metalurgică	95	148	800 "
—	4 atel. mecanice	22	30	50 "
El. Știrbey	fabr. acid acetic	330	35	228 "
—	9 întrepr. diverse prod. chimice	112	92	378 "
Creditul carbonifer-Comănești		3 031	2 500	—
Foresta italo-romină	forestieră	1 595	216	314 vag.
Steaua romină	rafinărie	147	2 214	3 430 "
Moldonafta	rafinărie	253	—	170 "
—	39 de diverse exploatări petroliere	1 500	1 200	500 "
Salina Tg.-Ocna	sare	240	550	3 770 "
M. Gavrilescu	fabrică de cărămidă	150	60	300 "
—	22 diverse întreprinderi	159	200	90 ¹ "
Petroșani	mină cărbuni	462	—	— ²

După situația întocmită de Camera de comerț și industrie rezultă că în fostul județ Bacău existau în anul 1943 un număr de 16 145 de muncitori.

Pe ramuri industriale, situația folosirii forței de muncă se prezenta după cum urmează :

534	muncitori în industria alimentară;
1276	" " " textilă;
567	" " " tăbăcăriei și încălțăminte;
4333	" " " de cherestea;
1339	" " " hîrtiei;
117	" " " metalurgică;
442	" " " chimică;
7228	" " " extractivă și prelucrarea petrolului;
309	" " " materialelor de construcții și diverse alte ramuri.

¹ Arhiva Camerei de comerț și industrie Bacău, pac. 2, dos. 8/1943, f. 219—220 (în arhiva Sfatului pop. reg. Bacău).

² Arh. St. Bacău, fond Camera de muncă, pac. 9, dos. 199/1943.

Deși în această parte a Moldovei existau 18 mari întreprinderi¹, totuși specificul dezvoltării industriale a fostului județ Bacău era acela al întregii țări în perioada regimului burghezo-moșieresc. Un loc de frunte îl ocupau ramurile industriei ușoare aducătoare de mari beneficii.

Dintre ramurile industriei ușoare, o pondere mare o avea industria forestieră și de cherestea, avînd drept centru de greutate bazinul Trotușului, cu localitățile : Agăș, Comănești, Mănăstirea Cașin, Brusturoasa, Dărmănești, Asău.

Industria textilă și industria pielăriei erau concentrate în orașul Bacău.

Industria extractivă ocupa un loc important. În județul Bacău se extrăgeau : cărbune la Comănești și Dărmănești, petrol la Moinești, Tescani, Lucăcești, Stănești, Șolonț și sare la Tg.-Ocna.

Dezvoltarea industrială a fostului județ Bacău era haotică și slabă. Pe lângă cîteva întreprinderi mari, ca „Letea“, „Creditul carbonifer“, societatea „Petroșani“, filialele societății „Foresta-italo-romînă“, întreprinderea „Fildermann“ și întreprinderea „Izvoranu“, existau numeroase întreprinderi mici, cu profil îngust, care produceau unele articole alimentare, textile, încălțăminte și alte bunuri de larg consum.

Pe lângă întreprinderile mici, mijlocii și mari specificate mai sus, în cuprinsul fostului județ Bacău existau, în 1943, 406 ateliere meșteșugărești, care foloseau un număr de 358 de lucrători salariați².

Ceea ce trebuie să reținem este faptul că marea majoritate a populației din județ se ocupa cu agricultura, în timp ce în industrie, în toate ramurile sale, nu-și găsea ocupația un număr mai mare de aproximativ 16 000 de muncitori.

Caracteristica principală sub aspectul economic a fostului județ Bacău în momentul instaurării dictaturii militare-fasciste era preponderența unei agriculturi înapoiate, în care mai persistau încă puternice rămășițe feudale.

În județul Bacău existau mari proprietăți moșierești ale succesorilor : N. D. Ghica (31 890 ha), Știrbey (8 012,50 ha), El. Grigorescu (10 627 ha), Emil Ghica (2 071 ha), I. Șuțu (1 078 ha), Alice Giurgea (2 299 ha) s. a.³

Industria fostului județ Bacău a rămas o industrie insuficient dezvoltată, cu o tehnică înapoiată și un profil îngust, care asigura profituri mari capitaliștilor, în timp ce muncitorii, ca și țărani muncitori, duceau o viață plină de privațiuni.

În condițiile în care poporul nostru a fost supus și jafului practicat de hitleriști cu concursul dictaturii militare-fasciste, situația materială a muncitorilor și țăranilor a devenit deosebit de precară, iar din momentul declanșării agresiunii împotriva Uniunii Sovietice procesul de pauperizare a maselor populare a luat proporții.

¹ Arh. St. Bacău, fond. Camera de muncă Bacău, pac. 9, dos. 119/1943, f. 94.

² Ibidem, pac. 9, dos. 119/1943, f. 110-119.

³ Arhiva Camerei agricole Bacău, pac. 3, dos. 48/1945, f. 1-100.

Folosindu-se de situația „excepțională” introdusă de dictatura militarofascistă, începînd din toamna anului 1941 patronii întreprinderilor din fostul județ Bacău, cu aprobarea organelor dictaturii militare-fasciste, prelungeau durata zilei de muncă pînă la 12—16 ore.

Deși legea nr. 864 din 2 octombrie 1941 stabilea că prelungirea zilei de lucru peste limita „legală” de 10 ore se putea face pînă la 12 ore pe o perioadă de trei luni¹, totuși patronii din fostul județ Bacău o prelungeau, în mod abuziv, peste limita fixată.

Astfel, inspectorul muncii din Bacău constata la 13 decembrie 1943 că, la fabrica de tricotaaje Iancovici din capitala județului, ziua de lucru era de 15 ore². La întreprinderile „Tăbăcăria romînească”, „Moara Nicolaie Ghiță” la fabricile „Izvoranu”, „Bacăul”, „Leivy Drimer” din Bacău, la fabrica „Letea” și la minele din Dărmănești, în 1943, ziua de lucru de 12 ore devenise un fapt generalizat³, fără ca muncitorilor să li se fi acordat mărirea corespunzătoare a salariului nominal și real.

La aceleași întreprinderi, repausul duminical era practic desființat, deoarece inspectorul muncii relatea faptul că se lucra în zilele de duminică și sărbătorile legale⁴.

Din cele arătate se poate afirma că timpul de muncă efectuat de proletariatul din fostul județ Bacău era în continuă creștere, că patronii, susținuți de organele regimului fascist, au deschis o adevărată ofensivă în direcția suprimării totale a repausului duminical și a prelungirii zilei de lucru.

O altă practică folosită de patroni și de statul fascist care ducea la pauperizarea maselor de muncitori era aceea a salarizării.

În condițiile în care producția bunurilor de consum era înlocuită tot mai mult cu cea necesară frontului și economia țării era jefuită în proporții sporite de Germania hitleristă⁵, în condițiile în care aprovizionarea populației cu cele necesare traiului se realiza cu mari dificultăți, iar prețurile la alimente, articole de îmbrăcăminte și încălțăminte creșteau vertiginos, dictatura militară-fascistă a venit cu o serie întreagă de măsuri prin care salariile oamenilor muncii erau menținute la un nivel extraordinar de scăzut față de cel al prețurilor.

Astfel, la 3 octombrie 1941, dictatura militară-fascistă, în plină desfășurare a inflației, a dat un decret cu privire la înghețarea salariilor⁶.

Datorită faptului, însă, că puterea de cumpărare a maselor de oameni ai muncii scădea vertiginos, iar revendicările muncitorilor cu privire la mărirea salariilor deveneau tot mai insistente și mai hotărîte, dictatura

¹ „Monitorul oficial” nr. 233 din 2 octombrie 1941, partea I, p. 5 836.

² Arh. St. Bacău, fond Camera de muncă, pac. 10, dos. 126/1943, f. 117.

³ Ibidem, pac. 8, dos. 99/1943.

⁴ Ibidem.

⁵ După datele oficiale, între anii 1940 și 1944, România a expedit în Germania 1 378 450 de tone de cereale și semințe și 75 147 de tone de animale și produse animale („Rezultatele colaborării economice cu Germania și ale participării țării noastre la războiul hitlerist”, București, 1945, p. 5).

⁶ „Monitorul oficial” din 4 octombrie 1941, partea I, decret-lege, nr. 2 759.

militară-fascistă a fost nevoită să aprobe la 3 ianuarie 1942 o sporire de 30% a salariilor existente la 1 aprilie 1941¹, și aceasta numai în cazul în care nu avusese loc recalcularea salariilor prin contractele colective de muncă sau de către comisiile de revizuire a salariilor.

Înrăutățirea situației materiale a maselor largi populare, care s-a accentuat și mai mult pe măsura prelungirii războiului antisovietic, a nemulțumit profund populația muncitoare. În aceste condiții s-au înmulțit acțiunile revendicative de natură economică, care aveau în același timp și un caracter politic, antifascist.

Printre primele acțiuni de acest fel se înscrie și aceea a salariaților societății „Creditul carbonifer“ din Comănești. Drept rezultat al susținerii ferme a revendicărilor, la 19 ianuarie 1941, între delegația muncitorilor de la societatea „Creditul carbonifer“ și patroni a avut loc o înțelegere prin care se stabilea o sporire a salariilor cu începere de la 1 ianuarie 1941, după cum urmează :

- a) 20% spor la toți lucrătorii în acord față de prețurile din decembrie 1940;
- b) 20% spor la toți lucrătorii cu ora și ziua față de prețurile din decembrie 1940;
- c) 20% spor la toți funcționarii care aveau un salariu mai mic de 5 000 de lei;
- d) 10% spor pentru toți funcționarii care depășeau salariul de 5 000 de lei.

Înțelegerea mai stabilea ca societatea să plătească 200 de lei lunar fiecărui salariat care avea un copil sub 16 ani și 150 de lei lunar pentru fiecare copil în plus. De asemenea se prevedea ca fiecare salariat familist să primească 500 kg de cărbune pentru încălzit².

Patronii au socotit însă că sporul de salarii acordat era prea mare, deși nu asigurau un trai omenesc minerilor, și la 27 iunie 1941 „au denunțat“ în „termen legal“ convenția încheiată cu 6 luni în urmă, sub pretextul că dividendele pe 1939 au fost de 9 900 000 de lei, iar amortizările de 6 182 349 de lei, ceea ce însemna, după calculele făcute de patroni, care nu reprezentau adevărul, că prin noile majorări se anula orice posibilitate de amortizare și dividende³.

Sub acest pretext, în iunie 1941, societatea a încercat să nu mai respecte acordul de la 19 ianuarie 1941 și propunea o sporire a salariilor existente în decembrie 1941 doar cu 10% și plata unei indemnizații pentru copiii sub 16 ani, după cum urmează : pentru un copil 100 de lei, pentru 2 copii 150 de lei, pentru 3 copii 200 de lei, pentru 4 copii 250 de lei, pentru 5 copii 300 de lei, pentru 6 copii 350 de lei, iar pentru 7 sau mai mulți copii 400 de lei, în loc de 150 de lei pentru fiecare copil sub vârsta arătată⁴.

„Denunțul“ făcut de societatea „Creditul carbonifer“ în scopul micșorării veniturilor muncitorilor a stîrnit vii și puternice proteste din

¹ „Monitorul oficial“ din 3 ianuarie 1942, partea 1, p. 45.

² Arh. St. Bacău, fond Camera de muncă, pac. 2, dos. 17/1941, f. 19.

³ Ibidem, f. 17—18.

⁴ Ibidem.

partea acestora, ceea ce a dus la încheierea unei noi înțelegeri în august 1941, care s-a limitat doar la menținerea salariilor stabilite în ianuarie același an. În decembrie 1941 muncitorii au solicitat o nouă majorare a salariilor. Patronii au întâmpinat această revendicare dreaptă a muncitorilor cu un categoric refuz. În fața acestui refuz de majorare a salariilor în raport cu creșterea prețurilor, minerii comăneșteni s-au adresat comisiei de arbitraj de pe lângă Inspectoratul regional al muncii din Bacău.

Acest conflict colectiv de muncă a fost judecat de Comisia de arbitraj Bacău la 11 martie 1942, când a fost elaborată și o decizie în scopul înlăturării neînțelegerii dintre patronii și muncitorii de la Comănești. Din decizia dată la 11 martie 1942 de către Comisia de arbitraj de pe lângă Inspectoratul muncii Bacău, rezultă :

— în decembrie 1941, muncitorii minerii n-au mai putut respecta contractul colectiv de muncă încheiat în ianuarie același an ;

— societatea „Creditul carbonifer“ a tergiversat și a șicanat „soluționarea doleanțelor muncitorilor“.

De data aceasta muncitorii solicitau :

— majorarea salariilor cu 100⁰/₀ ;

— majorarea ajutorului familial la 300 de lei lunar pentru fiecare copil sub vârsta de 16 ani ;

— îmbrăcăminte de protecție (bocanci, haine, pălărie de cauciuc) să fie asigurată de întreprindere ;

— costul benzinei și al carburului să fie suportat de întreprindere, iar uneltele necesare minerilor să fie procurate de patroni la un preț redus ;

— pe lângă cantitatea de 500 kg de cărbune lunar pe perioada 1 octombrie—1 aprilie, muncitorii insistau să li se dea o cantitate de 300 kg de cărbune lunar și pe perioada 1 aprilie—1 octombrie ;

— să se pună la dispoziția muncitorilor lumină electrică, 2 becuri pentru fiecare grup de familie, sau să li se dea câte 5 kg de petrol lampant în cazul în care nu se putea instala lumină electrică ;

— la fiecare centru cu peste 100 de lucrători să se construiască câte o baie cu dușuri ;

— revizuirea salariilor să fie făcută din trei în trei luni¹.

Revendicările formulate de minerii dovedesc că majorarea salariilor făcută de regimul fascist era departe de a le asigura posibilitatea procurării hranei și îmbrăcăminte necesare lor și membrilor familiilor lor. Din aceleași revendicări rezultă că muncitorilor nu li se asigurau uneltele necesare, iar condițiile de trai erau foarte grele. Pentru ca salariile să țină pasul cu ritmul creșterii prețurilor, minerii de la Comănești cereau revizuirea lor din trei în trei luni.

Din toate aceste revendicări drepte formulate de muncitorii comăneșteni, comisia a aprobat doar sporirea salariilor cu 30⁰/₀ față de cele existente la 1 aprilie 1941, iar aceasta avea să se aplice de la 1 ianuarie 1942. Sporirea acordată de comisia de arbitraj nu însemna decât punerea:

¹ Arh. St. Bacău, fond Camera de muncă, pac. nr. 1, dos. nr. 20/1942, f. 22—27.

în practică a măsurilor luate de regimul fascist cu privire la mărirea salariilor.

Plata ajutorului familial se stabilea la suma de 8 lei pentru fiecare zi lucrată pentru soție și 10 lei pentru copil nesalariat. Și această prevedere urma să fie aplicată tot cu începere de la 1 ianuarie 1942¹.

Cu toate că prevederile deciziei nr. 14 din 11 martie 1942 erau departe de a satisface necesitățile stringente ale muncitorilor mineri de la Comănești, totuși societatea „Creditul carbonifer“ a făcut apel la Comisia superioară de arbitraj împotriva celor stabilite de comisia locală.

Acest apel dovedește, pe de o parte, că patronii urmăreau să obțină profituri cât mai mari investind sume reduse de bani pentru plata forței de muncă, iar pe de altă parte iese în evidență faptul că raportul de forțe era în favoarea muncitorilor.

În aceste condiții, patronii și autoritățile fasciste evitau să treacă la represalii împotriva muncitorilor, încercând să câștige timp prin folosirea comisiilor de arbitraj.

În urma „apelului“ făcut de societatea „Creditul carbonifer“, inspectorul muncii din Bacău, la 28 martie 1942, a efectuat o anchetă la Comănești. În raportul de anchetă, acesta relatează următoarele cu privire la situația minerilor de la Comănești:

— salariile muncitorilor erau extrem de mici, între 50 și 150 de lei pe zi;

— prețurile articolelor de primă necesitate erau foarte mari (15 lei kg de porumb, 58 de lei kg de zahăr, 25 de lei kg de fasole, 180 de lei kg de brânză, 270 de lei kg de slănină, 200 de lei kg de săpun, 3 000 de lei perechea de bocanci, 400 de lei metrul de pânză);

— familiile muncitorilor trăiau „într-o mizerie de nedescris“;

— hrana unică a muncitorilor și a familiilor lor era terciul de mălai, pentru că foarte puțini dintre ei își puteau procura puțină fasole sau varză².

Situația s-a agravat în anii următori ai dictaturii fasciste.

Astfel, la 19 august 1943, pretorul plășii Tg.-Ocna raporta prefectului din Bacău că minerii de la Comănești continuau să fie nemulțumiți din cauza salariilor de mizerie pe care le primeau. Din aceste salarii se făceau numeroase rețineri sub forma impozitelor, a taxelor, a împrumuturilor³, rețineri care le micșorau cu mult. La aceste rețineri se adăugau și cele pentru alimente și îmbrăcăminte⁴. Acestea depășeau de cele mai multe ori 50% din drepturile bănești pe care trebuiau să le primească muncitorii pe o lună de zile. Astfel, pe luna august 1943, de pildă, o anumită categorie de muncitori trebuia să primească 4 022 de lei, dar, în urma reținerilor efectuate, mulți muncitori nu au

¹ Arh. St. Bacău, fond Camera de muncă, pac. nr. 1, dos. nr. 20/1942, f. 22—27.

² Ibidem, pac. 25, dos. 157/1942, f. 30.

³ Muncitorilor li se rețineau din salariu anumite sume pentru impozitul pe muncă și lumină, pentru timbrul asupra salariului, fond construcții, fond T.B.C., cotizații de boală, fond ajutor etc., în folosul patronilor sau a statului fascist.

⁴ Din cauza salariilor mici și neplătite la timp, minerii erau obligați să facă, la direcția societății, împrumuturi de alimente și bani.

mai încasat decât suma de 1 885 de lei, ceea ce reprezenta doar 60 de lei pe zi¹. Adesea, la finele lunii, unii muncitori nu mai aveau de primit nici un ban, rămânând chiar datori cu sume mari pe care nu le mai puteau achita.

În asemenea condiții, viața muncitorilor a devenit din ce în ce mai grea, deoarece banii pe care-i primeau nu le ajungeau nici pentru procurarea hranei zilnice. Raportorul arăta că numai pentru cumpărarea pâinii pe o singură zi era necesară suma de 130 de lei².

Deși Comisia superioară de arbitraj cunoștea situația dezastruoasă sub aspect material a minerilor de pe Valea Troțușului, totuși ea nu a decis sporirea salariilor, ci s-a limitat doar să impună respectarea deciziei date de Comisia de arbitraj Bacău la 11 martie 1942, pe care societatea „Creditul carbonifer“ a refuzat multă vreme s-o aplice.

Această stare de lucruri se datorește faptului că așa-zisele organe ale muncii, create de dictatura militară-fascistă, aveau menirea să înșele masele muncitoare, ele fiind puse în slujba intereselor marilor capitaliști.

Situația petroliștilor nu se deosebea cu nimic de aceea a minerilor în privința salarizării. Petroliștii din Tescani care lucrau la cele 12 sonde ale lui Bîzu Cantacuzino erau plătiți cu 30 de lei pe zi în 1940, iar pentru aceste sume infime trebuiau să facă numeroase drumuri, deoarece erau mereu aminați sub pretextul că nu erau bani, deși sondele aduceau stăpînului un venit de 30 000—40 000 de lei zilnic, cu o cheltuială de 1 500—2 000 de lei³.

Așa cum arată o notă informativă din 30 noiembrie 1941 a legiunii de jandarmi Bacău adresată prefecturii, și muncitorii de la întreprinderile petroliere „Rosetti-Tescanu“ din Tescani erau profund nemulțumiți din cauză că nu li se măriseră salariile⁴ în raport cu creșterea prețurilor.

Și muncitorii forestieri din Agăș, Comănești, Dărmănești, Onești, Scutaru și alte localități din fostul județ Bacău au trebuit să-și trimită reprezentanții în numeroase rînduri la Comisia de arbitraj Bacău sau la Comisia superioară de arbitraj pentru a-i determina pe patroni să aplice măsurile cu privire la sporirea derizorie a salariilor, măsuri luate de statul fascist sub presiunea luptelor muncitorești. Muncitorii societății „Foresta italo-romină“ din Comănești și Agăș, de exemplu, au cerut însă zadarnic sporirea salariilor. În reclamațiile lor, ei arătau că nu mai puteau trăi cu salariile de mizerie pe care le primeau, deoarece prețurile la bunurile de consum crescuseră „în mod cu totul exagerat“⁵. Ca și în cazul minerilor, comisia locală și cea superioară de arbitraj au aprobat doar o sporire a salariilor cu 30% și plata ajutorului familial, dar prevederile deciziilor respective n-au fost aplicate de patroni.

¹ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 11, dos. 135/1943, f. 66—73.

² Ibidem.

³ Ibidem fond. Camera de muncă, pac. 1, dos. 11/1940, f. 23.

⁴ Ibidem, fond. Prefectura Bacău, pac. 32, dos. 491/1941, f. 322.

⁵ Ibidem, fond. Camera de muncă, pac. 9, dos. 113/1942, f. 2—3.

Din aceste motive, muncitorii care lucrau în pădure sau la întreprinderile de cherestea recurgeau la noi reclamații, în care relatau că nu li s-a plătit sporul de 30%, că ajutorul familial nu li s-a dat niciodată, că nici indemnizațiile pentru femei și copii nu li se plăteau. Muncitorii din întreprinderile aparținând societăților „Foresta italo-romină“ din Comănești și Agăș arătau că nu li se achitau nici indemnizațiile pentru concediu¹.

Muncitorilor forestieri li se rețineau importante sume de bani de către patronii sub diferite pretexte. Un caz concludent s-a petrecut la Scutaru la 24 martie 1942, când patronii au reținut muncitorilor forestieri din drepturile lor bănești suma de 225 000 de lei, sub pretextul că între lemnele fasonate existau goluri².

O situație asemănătoare o aveau și muncitorii care lucrau în industria pielăritului din orașul Bacău. Salariile primite de muncitorii de la fabricile „Fildermann“, „Iordănescu“, „Klein“, „Abramovici“ nu le ajungeau nici lor pentru procurarea alimentelor, și din aceste motive s-au adresat și ei, de multe ori, comisiilor de arbitraj. Comisia de arbitraj locală a judecat la 1 aprilie 1942 conflictele colective de muncă dintre muncitorii și patronii întreprinderilor arătate mai sus, aprobând doar o sporire de 30% a salariilor, dar prevederile deciziei date n-au fost puse în practică³.

Muncitorii textiliști din Bacău primeau salarii la fel de mici. Determinați de această stare de lucruri, și ei s-au adresat comisiilor de arbitraj, însă fără să obțină rezultatul urmărit. Astfel, la 27 martie 1942, Comisia superioară de arbitraj a fost obligată să judece conflictul de muncă dintre patronii fabricilor de postav „Izvoranu“, „Singer“, „Fildermann“ din orașul Bacău și reprezentanții muncitorilor, conflict izbucnit în legătură cu mărirea salariilor⁴.

Din cele prezentate pînă acum se desprinde concluzia că în anii regimului militar-fascist salariile primite de muncitori nu le asigurau un trai omenesc și din aceste motive muncitorii formulau numeroase revendicări cu privire la sporirea lor, revendicări ce nu erau satisfăcute de patroni și de organele statului fascist. Pentru a canaliza revendicările muncitorilor în limitele „legalității“ și a preveni acțiunile greviste, dictatura militară-fascistă a organizat așa-numitele comisii de arbitraj. Compuse în majoritatea lor din elemente fasciste, legate de interesele patronilor, comisiile de arbitraj acționau, de regulă, în favoarea marilor capitaliști, aplicînd cu mari întârzieri chiar și sporurile de salarii aprobate de regimul fascist.

Prin astfel de practici patronii reușeau să facă ineficace așa-zisele „majorări“ de salarii efectuate de guvernul fascist, condus de Antonescu.

Că într-adevăr așa stăteau lucrurile ne-o dovedește și răspunsul dat de conducătorii Camerei de muncă din Bacău la o adresă a Comisariatului general al prețurilor din 30 aprilie 1943. În răspunsul amintit se

¹ Arh. St. Bacău, fond. Camera de muncă, pac. 9, dos. 115/1942, f. 68.

² Arhiva Procuraturii oraș. Bacău, fond. Parchetul Bacău, dos. 14/1942, f. 77.

³ Arh. St. Bacău, fond. Camera de muncă Bacău, pac. 9, dos. 106/1942, f. 32—37.

⁴ Ibidem, pac. 9, dos. 111/1942, f. 1—8.

releva faptul că salariile nu erau suficiente pentru a asigura existența muncitorilor și familiilor lor, deoarece majorările de salarii nu s-au făcut niciodată în proporție cu prețul produselor finite și al celor necesare unui om pentru a trăi. Mărirea salariilor nu rezolva problema unui trai mai bun, deoarece prețurile mărfurilor se ridicau cu mult peste sporul de salariu¹.

Patronii din fostul județ Bacău, ca și cei din întreaga țară, nu manifestau nici un fel de grijă nici pentru asigurarea protecției muncii și asistenței sociale și, din această cauză, mulți muncitori erau accidentați și se îmbolnăveau. La Comănești, de pildă, galeriile erau neconsolidate și din acest motiv aveau loc numeroase accidente. Astfel, numai în ziua de 20 august 1943 au avut loc 52 de accidente².

Tot la Comănești, raporta prefectul de Bacău în februarie 1943 Ministerului Afacerilor Interne, în calcularea salariilor nu s-a ținut seama de faptul că, din cauza stratelor de cărbuni subțiri și a înclinațiilor mici, minerii trebuie să efectueze munca numai culcați, ceea ce duce la epuizarea puterii de muncă mai mult și mai repede decât în alte întreprinderi³. Același prefect relatea, la finele anului 1943, că minerii din Comănești, când se duceau la medic, erau „tratați neomenește” sau „nu erau consultați de loc”⁴. Ajutorul de boală era primit de muncitori începând numai cu a patra zi a incapacității de muncă.

Nici pensia muncitorilor mineri nu era asigurată, deși aceștia plăteau cotizații la Casa asigurărilor sociale. Mai mult încă, muncitorii care se îmbolnăveau și nu mai erau capabili să lucreze erau concediați fără a se ține seama de timpul cât au lucrat în mină⁵.

Documentele întocmite de organele de stat ale dictaturii militare-fasciste mai scot în evidență și alte aspecte cu privire la condițiile de muncă, la nedreptățile suportate de către muncitori, la abuzurile patronilor. Astfel, la fabrica de pielărie „Abramovici” din Bacău, muncitorii întorși de pe front nu mai erau primiți la lucru. La aceeași întreprindere, în cazul în care muncitorii îndrăzneau să-și exprime nemulțumirile față de patron, erau bătuiți „cu parul”, după cum menționează documentele cercetate.

De același tratament inuman aveau parte și muncitorii de la rafinăria „Steaua romină” din Moinești, care erau persecutați, amenințați și bătuiți la tot pasul⁶.

Și ucenicii din întreprinderile industriale sau din numeroasele ateliere meșteșugărești aveau condiții de viață și muncă cât se poate de grele. Ucenicii de la un atelier de fierărie din Tg.-Ocna, spre a da un singur exemplu, erau nevoiți să lucreze într-o baracă, gîrboviți de frig, între orele 3 dimineața și 11 seara, asemeni unor „robi”⁷.

¹ Arh. St. Bacău, fond Camera de muncă Bacău, pac. 1, dos. 15/1943, f. 6—8.

² Ibidem, pac. 11, dos. 118/1945, f. 92.

³ Ibidem, fond Prefectura Bacău, pac. 1, dos. 2/1943, f. 205—206.

⁴ Ibidem, pac. nr. 11, dos. 133/1943, f. 336.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem, pac. 10, dos. 126/1943, f. 135.

⁷ Ibidem, pac. 1, dos. 9/1941, f. 4.

Politica antipopulară a dictaturii militare-fasciste a lovit nu numai în interesele materiale ale muncitorilor din întreprinderi, ci a dus cu pași repezi și la înrăutățirea situației materiale a țăranimii în general, dar în special a țăranilor cu gospodării mici și mijlocii.

Pregătirile de război făcute de dictatura regală și intensificate de cea militară-fascistă au avut drept efect imediat pauperizarea masivă și într-un ritm accelerat a gospodăriilor țărănești mici și mijlocii.

În condițiile pregătirii iminente a atacului împotriva Uniunii Sovietice, impozitul agricol pe anul 1941 a fost sporit cu 60% față de 1940¹ în timp ce obligațiile fiscale ale întreprinderilor industriale aveau doar un caracter simbolic².

Discriminarea făcută în domeniul obligațiilor fiscale este grăitoare: gospodăriile țărănești erau obligate să plătească un impozit mărit cu 60%, iar întreprinderile din județ plăteau toate taxele județene în conformitate cu legea din 1921 și, bineînțeles, la prețul din 1921 al produselor.

Pentru edificare dăm câteva exemple :

- pentru 1 m³ lemn de construcție, care valora în 1921 400 de lei, iar în 1943 6 000 de lei, se încasa taxa de 5 lei ;
- pentru 1 m³ lemn de foc, care valora în 1921 50 de lei iar în 1943 700 lei, se încasa taxa de 1 leu ;
- pentru 1 metru stofă, care valora în 1921 100 de lei, iar în 1943 1 000 de lei, se încasa taxa de 1 leu ;
- pentru un kg de talpă, care valora în 1921 50 de lei, iar în 1943 500 de lei, se încasa taxa de 0,50 bani³.

Această politică a impozitelor și taxelor dovedește că statul fascist arunca imensele cheltuieli militare pe umerii maselor populare.

Pe lângă impozitul mărit, asupra gospodăriilor țărănești apăsa plata prestațiilor în natură, povara împrumuturilor forțate, a rechizițiilor de produse agricole și de inventar agricol, a rechizițiilor pentru muncile în folosul mașinii de război fasciste, povara predării obligatorii a cotelor de lână, precum și multe alte sarcini.

Din situațiile înaintate de sindicatul agricol județean prefecturii Bacău rezultă că locuitorii satelor trebuiau să predea întreaga cantitate de lână, afară de 2 kg în cazul în care o gospodărie țărănească avea 10 oi și de 5 kg în cazul în care avea mai mult de 10 oi⁴.

Ca urmare a rechizițiilor masive de vite, gospodăriile țărănești au fost lipsite de forța de tracțiune necesară.

În anii dinaintea instaurării dictaturii militare-fasciste, situația animalelor în județ era următoarea :

¹ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 17, dos. 225/1941, f. 11.

² Ibidem, pac. 8, dos. 7/1941, f. 8.

³ Ibidem, pac. 15, dos. 185/1943, f. 15.

⁴ Ibidem, pac. 17, dos. 208/1943, f. 151.

A n u l	Cabaline	Bovine	Ovine
1938	17 216	65 799	136 0114
1939	18 753	67 705	149 364 ¹

În anul 1944 în județ mai rămăseseră doar 5 061 de cai și 18 554 de bovine.

Din cauza scăderii numărului vitelor de muncă și a lipsei semințelor, muncile agricole, și în special însămînțările, se efectuau la un nivel tehnic scăzut, cu mari greutăți și întâzieri. În această situație se aflau gospodăriile țărănești, îndeosebi cele mici și mijlocii.

Muncile agricole erau încetinite și de faptul că vitele țăranilor erau slăbite și, din aceste motive, nu puteau fi folosite zilnic la munca cîmpului. Așa cum reiese dintr-un raport înaintat Prefecturii Bacău de șeful ocolului Bistrița, în comuna Odobești, la 15 mai 1942, 1 330 ha din 2 008 ha erau neînsămînțate din cauză că mai bine de jumătate din vitele de muncă nu mai puteau fi folosite la efectuarea arăturilor pentru că lipsea nutrețul, iar multe vite din lipsă de hrană, cădeau pe brazdă și mureau de foame².

Această stare de lucruri trebuie legată și de efectul rechizițiilor masive de produse agricole și de animale de tracțiune efectuate asupra gospodăriilor țărănești mici și mijlocii.

Dintr-o telegramă a Ministerului Afacerilor Interne din 14 iunie 1941, deci cu câteva zile înainte de dezlănțuirea agresiunii împotriva Uniunii Sovietice, rezultă că în județul Bacău rechizițiile se făcuseră fără nici un fel de „omenie”³, deoarece s-au luat produse agricole și animale numai de la „cei nevoiași”⁴, în timp ce de la cei bogați nu s-a „luat aproape nimic”⁵. Tot gospodăriile sărace și mijlocii din județ au dat și cel mai mare număr de concentrați, iar în cursul războiului cea mai mare jertfă de sînge. Astfel, numai după un an de război, statistica privind morții și dispăruții din unele comune ale județului era următoarea: comuna Odobești, 25 de oameni; comuna Ardeani, 34 de oameni; comuna Băhnășeni, 30 de oameni; comuna Helegiu, 38 de oameni; comuna Valea Rea, 39, iar din întreaga plasă Tg.-Ocna erau dispăruți sau morți 270 de oameni⁶.

Din toate cele relatate pînă acum rezultă că regimul sîngeros instaurat de virfurile cele mai reacționare ale claselor exploatoare din România, în frunte cu Antonescu, urmărind să-și realizeze planurile de

¹ Arhiva Camerei agricole Bacău, pac. 4, dos. 39/1944, f. 21.

² Ibidem, pac. 13, dos. 165/1942, f. 195.

³ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 20, dos. 271/1940, f. 289.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem, pac. nr. 8, dos. nr. 80/1943, f. 7—137.

expansiune teritorială, sacrifica economia națională și tineretul, lovea fără cruțare în puterea economică pe care o mai aveau gospodăriile țărănești, cele mici și mijlocii fiind aproape de ruină.

Efectul unei astfel de politici nu putea fi altul decât sărăcirea din ce în ce mai accentuată a gospodăriilor țărănești, deoarece urmarea imediată a lipsei vitelor de muncă, a uneltelor și a brațelor de muncă era scăderea suprafețelor cultivate și a producției la hectar.

În anii războiului, scăderea producției agricole la hectar și mărirea suprafețelor necultivate au luat proporții mai ales la micile proprietăți.

Dintr-un raport al Prefecturii Bacău datat 6 iunie 1944, sîntem informați că în județ au rămas neînsămînțate în 1944 6 332 ha de teren arabil¹, că în această parte a Moldovei mai puteau fi folosite ca animale de tracțiune doar 5 061 de cai, 6 316 boi, 12 238 de vaci².

În condițiile sporirii rechizițiilor pentru necesitățile frontului anti-sovietic, a jafului hitlerist efectuat asupra producției agricole romînești, a prezenței trupelor hitleriste în România, scăderea producției agricole la hectar și micșorarea suprafețelor cultivate au avut efecte dezastruoase și asupra aprovizionării populației cu articole alimentare, de îmbrăcăminte și încălțăminte, asupra condițiilor de trai ale maselor de oameni ai muncii.

După cum s-a mai subliniat, în timpul guvernării fasciste populația muncitoare din fostul județ Bacău a fost înfometată, lipsită de îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru că nu avea cu ce să și le procure, prețul acestor articole fiind exagerat de mare.

Astfel, la 7 iulie 1941, președintele Camerei de muncă din Bacău relata primarului din același oraș că populația duce o mare lipsă de porumb și piine și, din aceste motive, în fiecare zi cel puțin un membru din familia unui locuitor își pierde timpul așteptînd la rînd, pentru ca de multe ori să nu poată obține 1 kg de mălai sau o piine³.

Aprovizionarea populației s-a înrăutățit pe măsura continuării războiului antisovietic și accentuării jafului hitlerist.

Buletinele informative ale Camerei de comerț și industrie Bacău, relatau în cursul anului 1942 că de de piață lipseau cartofii, mălaiul, ouăle, grăsimile, iar fructele și brînzeturile erau foarte scumpe, în timp ce uleiul și zahărul nu se distribuiau⁴. Aceleași buletine relevă că posibilitățile de aprovizionare ale populației cu bunurile de consum zilnice s-au înrăutățit în toată perioada anului 1943⁵.

În timp ce pentru masele muncitoare problema aprovizionării cu cele necesare traiului era de nerezolvat, ofițerii și soldații hitleriști cantonați la Bacău făceau „cumpărături masive“ de produse alimentare și industriale⁶ fără nici o dificultate.

¹ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 12, dos. 210/1944, f. 39.

² Ibidem, f. 40.

³ Ibidem, fond. Camera de muncă Bacău, pac. 1, dos. 6/1941, f. 10.

⁴ Arhiva Camerei de comerț și industrie Bacău, pac. 2, dos. 6/1942.

⁵ Ibidem, pac. 2, dos. 8/1943.

⁶ Arhiva Procuraturii oraș. Bacău, fond. Parchet Bacău, dos. 15 bis /1940, f. 104.

Muncitorii de la fabrica „Letea“, de pildă, situată lângă Bacău, erau nevoiți să cumpere porumb stricat, „tratată cu pucioasă“, care era distribuit de conducerea întreprinderii¹. Acest sistem de „aprovizionare“ a stîrnit o puternică revoltă în rîndul muncitorilor, iar unul dintre ei scria directorului: „Nici cîinii dv., domnule director, nu mîncă mîncare așa de proastă cum o mîncăm noi muncitorii“².

Și mai grea era situația aprovizionării muncitorilor mineri și forestieri de pe Valea Trotușului, dintre care mulți erau nevoiți să intre în mină la lucru „cu o bucată de mămăligă în traistă și cu o sticlă de borș făcut din lucernă“³.

Cu o astfel de alimentație trebuiau să muncească minerii comăneșteni în subteran, la abataje, timp de 8—10 ore, în vreme ce acasă familiile lor se hrăneau cu terci de mămăligă.

Deși patronii minelor de cărbuni de la Comănești nu-și făcuseră în mod fățiș cunoscută poziția dușmănoasă față de oamenii muncii — așa cum procedase directorul fabricii „Letea“, care, într-o discuție asupra sporirii salariilor, a replicat muncitorilor: „Chiar dacă ați pune foc pe mine, tot nu v-aș majora salariile“ —⁴, totuși din practica lor se desprinde o atitudine asemănătoare.

Cei ce exploatau munca minerilor de la Comănești nu manifestau nici cea mai mică preocupare pentru aprovizionarea lor, deși legislația fascistă, formal, obliga pe patroni să se ocupe de asigurarea hranei și îmbrăcăminte necesare salariaților. Cantina „Creditului carbonifer“, de exemplu, era aprovizionată cu slănină prost conservată la un preț de 380 lei kg, iar uleiul, zahărul și porumbul lipseau cu desăvîrșire⁵. O situație de-a dreptul revoltătoare exista la magazia de îmbrăcăminte, unde patronii păstrau un val de stofă și cîteva duzini de ciorapi pentru „ocazii de inspecții“, în vreme ce muncitorii și copiii lor erau „goi și desculți“, ceea ce făcea ca primii să nu poată merge la lucru, iar ultimii la școală⁶.

Situația în care se aflau muncitorii de la Comănești l-a obligat pînă și pe inspectorul muncii de la Bacău, cu ocazia efectuării unei anchete, să spună: „Niciodată nu am putut vedea o mai mare suferință ca aceasta care mi se înfățișează acum“⁷.

Starea materială a muncitorilor care lucrau la întreprinderile forestiere sau la societățile petroliere din fostul județ Bacău era aproape identică cu cea a muncitorilor minieri. Documentele aflate în arhivele locale conțin numeroase informații în acest sens.

Astfel, într-un memoriu pe care voiau să-l înainteze Ministerului Muncii, lucrătorii fabricii de cherestea, care aparținea societății „Fores-

¹ Arhiva Procuraturii oraș. Bacău, fond. Parchet Bacău, dos. nr. 14/1942, f. 128—130.

² Ibidem, f. 15 (raportul procurorului către Ministerul Justiției).

³ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 8, dos. 149/1944, f. 159.

⁴ Arhiva Procuraturii oraș. Bacău, fond. Parchet Bacău, dos. 14/1942, f. 95.

⁵ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 11, dos. 133/1943, f. 332—338.

⁶ Ibidem, f. 335.

⁷ Arhiva Procuraturii oraș. Bacău, fond. Parchet Bacău, dos. 14/1942, f. 61 (notă informativă nr. 591 din 8 martie 1942 a legiunii de jandarmi către Parchetul Bacău).

ta-italo-romină“ din Comănești, scriau plini de revoltă : „Sîntem goi, desculți, copiii noștri sînt cu pielea goală, trăim în cea mai mare suferință“¹.

Politica regimului militar-fascist a lovit, după cum s-a mai arătat, și țărăimea din județul Bacău în interesele ei vitale. Țărăimea — ne referim în special la cea săracă și mijlocasă — nu numai că nu mai avea posibilitatea să aprovizioneze orașul cu produse agroalimentare, dar ea însăși ducea lipsă de acestea, suferind de foame.

Într-un raport adresat Ministerului Justiției, primul-procuror al parchetului Bacău relatează în iulie 1941 că populația din majoritatea comunelor era „expusă să rabde de foame“².

La Rîpile, membrii multor familii plîngeau pe drum de foame în acele zile de restriște³. La Berzunți erau familii întregi care în iarna anului 1941 nu mîncau cîte două și trei zile, iar vitele pe care le mai aveau mureau de frig⁴.

În întregul județ, așa cum relatează primul-procuror ministrului Justiției, era lipsă de hrană, îmbrăcăminte și încălțăminte.

Prost hrăniți, lipsiți de îmbrăcăminte și locuind în case insalubre, locuitorii județului cădeau repede pradă pelagrei, sifilisului, tuberculozei, malariei, tifosului exantematic sau altor boli ce se răspîndeau nestîngerite. În anii dictaturii antonesciene, numărul bolnavilor a crescut, pentru că la lipsurile arătate mai sus se adăuga și lipsa tot mai acută a medicamentelor și a personalului medical⁵.

Efectele politicii duse de clica lui Antonescu au fost simțite din plin și de copiii de vîrstă școlară. În condițiile lipsurilor de tot felul, copiii țăranilor muncitori din județ mergeau la școală desculți și flămînzi, iar acolo găseau adesea sălile de clasă friguroase, cu geamuri sparte.

Cîteva exemple edificatoare și concludente în același timp le socotim suficiente pentru a evidenția condițiile în care mergeau la școală fiii țăranilor din fostul județ Bacău. În decembrie 1943, de pildă, pretorul plășii Scorțeni relatează prefecturii că populația, în totalitatea ei, duce lipsă de încălțăminte și din această cauză, în tot timpul friguros din lunile de iarnă, unii copii vin la școală cu picioarele goale⁶. În ianuarie 1944, prefectul făcea cunoscut inspectorului școlar județean că la școala din Bibirești nu se găseau lemne, sălile de clasă nu aveau geamuri, copiii erau slabi, tremurau de frig și sufereau de foame, iar la cantina școlii nu se servea decît pîine și marmeladă⁷.

În urma sesizărilor primite, prefectul a „soluționat“ problema, dînd ordin primarilor să ia „urgente măsuri“ ca în atelierele comunale să se confecționeze „saboți simpli, numai cu două curelușe de piele“⁸, în vede-

¹ Arhiva Procuraturii oraș. Bacău, fond. Parchet Bacău, dos. 1882/1942, f. 78.

² Ibidem, dos. 4559/1941, f. 66.

³ Ibidem, dos. 14/1942, f. 136.

⁴ Ibidem, f. 37—38.

⁵ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 14, dos. 209/1941, f. 63.

⁶ Ibidem, pac. 2, dos. 11/1944, f. 104.

⁷ Ibidem, pac. 1, dos. 6/1944, f. 90.

⁸ Ibidem.

rea asigurării condițiilor „optime“ pentru ca școlarii să poată frecventa cursurile, deoarece impresiona „neplăcut“ starea de mizerie în care se prezentau la orele de clasă elevii școlii din județ!

Dacă încercăm să caracterizăm situația materială a populației din fostul județ Bacău în cei aproape patru ani de guvernare militară-fascistă, atunci trebuie să spunem că această populație era înfometată, lipsită de îmbrăcăminte și încălțăminte, având locuințe mici, adesea insalubre și neluminoase. În asemenea condiții, bolile de tot felul făceau ravagii, mai ales că lipseau atît medicamentele, cît și personalul medical.

Astfel de condiții au fost oferite de clica trădătorilor grupați în jurul lui Antonescu populației din fostul județ Bacău, în timp se aceasta din urmă a fost obligată să pună la dispoziția armatelor hitleriste aflate la noi în țară, cu începere de la 1 ianuarie 1941, 400—500 de porci pe lunile februarie-aprilie, 10 000 de găini și 10 000 de găște lunar, 14 vagoane de mazăre lunar, 100 de vagoane de porumb lunar, 100 de vagoane orz și ovăz lunar, 600 de vagoane de lemne lunar, 200 de boi¹, în timp ce alte mari cantități de produse agroalimentare sau industriale luau drumul Germaniei.

Aceste obligații pe care județul era obligat să le suporte pentru a se asigura aprovizionarea armatelor hitleriste au crescut mereu, iar din momentul în care militaristii germani au început „retragerea strategică“ sub loviturile oștirilor sovietice ele au crescut în mod și mai simțitor. Mai mult încă, către finele anului 1943 și cu deosebire în prima jumătate a anului 1944, trupele hitleriste s-au dedat la tot felul de jafuri și distrugeri, provocînd mari pagube populației civile.

Astfel, în orașul Bacău, trupele hitleriste au distrus locuințe, au furat obiecte casnice spre a le vinde², în timp ce la Răcăciuni, Răcătău, Șerbești, Pănțești și alte comune au distrus recoltele³; la Secuieni au incendiat dispensarul⁴; la Buhoci au distrus școala⁵; la Tg.-Ocna au evacuat populația din locuințe pentru a se instala statul-major superior al grupului de armată german de sub conducerea generalului Schöner⁶; la Cleja au furat de la populația înfometată porumbul⁷; în plasa Tg.-Ocna au rechiziționat produse agroalimentare pe bază de bonuri, fără a se achita nimic⁸.

•

Politica războinică a clicii antonesciene a lovit și în interesele economice ale unor reprezentanți ai burgheziei românești, în proprietatea cărora se aflau unele întreprinderi din fostul județ Bacău.

¹ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 19, dos. 272/1941, f. 7—10.

² Ibidem, pac. 3, dos. 21/1944, f. 134.

³ Ibidem, pac. 3, dos. 20/1944, f. 54.

⁴ Ibidem, pac. 3, dos. 21/1944, f. 13.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem, pac. 12, dos. 208/1944, f. 245.

⁷ Ibidem, pac. 3, dos. 21/1944, f. 23—24.

⁸ Ibidem, pac. 12, dos. 208/1944, f. 140.

Astfel, datorită lipsei de materii prime, a muncitorilor calificați, a materiilor prime provenite din import, unele întreprinderi au fost obligate să-și reducă în mod simțitor producția. Din motivele arătate, în iulie 1942 fabrica de spirt din Mărgineni și-a încetat activitatea¹, iar turnătoria Davidovici a lucrat o bună parte a anului 1942 cu o capacitate redusă². Din aceleași cauze secția textilă a întreprinderii „Fildermann“, în septembrie 1942, și-a redus producția cu 27,7%, iar fabrica „Bacăul“ a putut să folosească doar 45% din capacitatea sa de producție³.

În cursul anului 1943, scăderea producției a luat proporții și mai mari. La dificultățile semnalate mai sus se adaugă și faptul că unele întreprinderi nu aveau mijloacele de transport necesare aprovizionării cu materii prime și desfacerii produselor. În aceste condiții, secția textile a întreprinderii „Fildermann“ și-a încetat activitatea, în februarie 1943, iar secția de pielărie de la aceeași întreprindere ducea lipsă de materii prime.

Și patronii altor întreprinderi, ca „Abramovici și fiii“, fabrica de petrol „Mărgineni“, precum și negustorii de cereale din județ, au fost nevoiți să-și restrângă activitatea din cauza lipsei de materii prime și a mijloacelor de transport⁴, ceea ce le micșora cu mult posibilitățile de exploatare a muncitorilor și a bogățiilor țării, deci posibilitățile de sporire a veniturilor lor. Posibilitățile de îmbogățire au scăzut și mai mult la finele anului 1943 și cu deosebire în prima jumătate a anului 1944, atunci când patronii au început evacuarea întreprinderilor.

Ca urmare a politicii duse de clica fascistă conducătoare, capacitatea de producție industrială și agricolă a fostului județ Bacău ca și cea a întregii țări, a scăzut enorm, iar activitatea comercială a avut și ea mult de suferit⁵.

În 1944 au fost evacuate din fostul județ Bacău întreprinderile : „Fildermann“, „Bacăul“, „Izvoranu“, „Tăbăcăria românească“, „C. Iordănescu“, „Idealul“, „Mina Prepelițescu“, „C. Cucu“, „Lupeni“, „Abramovici“⁶. În timpul retragerii armatelor hitleriste, multe întreprinderi au fost distruse complet, iar altele au suferit mari avarii. Din aceste motive, capacitatea de producție a întreprinderilor din fostul județ Bacău a scăzut și mai mult în a doua parte a anului 1944.

Iată care era capacitatea de producție a principalelor întreprinderi industriale din fostul județ Bacău la începutul anului 1945 :

¹ Arhiva Camerei de comerț și industrie Bacău, pac. 2, dos. 6/1942.

² Ibidem.

³ Ibidem; „Buletinul informativ“, septembrie 1942.

⁴ Ibidem, f. 59, 67, 96, 98 și 109.

⁵ Ibidem, pac. 15, dos. 44/1944, f. 5.

⁶ Ibidem, f. 2.

Intreprinderea	Obiectul	Capac. de prod. Inainte de 23 August 1944	Nr. de muncitori In 1945	Capac. de prod. In 1945
Bacăul	fabr. postav	400 000 m.	300	150 000 m.
Izvoranu	fabr. postav	514 000 m	500	180 000 „
Fildermann				evacuată complet
Fildermann	fabr. pielărie	800 vag.	70	140 vag.
Tăb. românească	fabr. pielărie	120 „	70	lucra redus
C. Iordănescu	fabr. pielărie	35 „	7	prod. scăzută
M. Zalman	fabr. încălțăminte	36 000 fuse	4	nu lucra
Segal	fabr. încălțăminte	66 000 „	4	prod. redusă
Kalmanovici	moară	1 000 vag.	25	„ „
Fildermann	moară	1 800 „	65	„ „
R. Solomon	moară	75 „	3	„ „
Aurora	moară	450 „	23	„ „
E. Lazarovici	moară	110 „	2	„ „
Horia	fabr. cherestea	deteriorată		nu lucra
Nordul	fabr. cherestea	18 000 m ³	140	„ „
Metafer	metalurgica	800 vag.	200	lucra o secție
D. Pascal	fabr. mezeluri	14 „	7	lucra normal
C. Arnăutu	fabr. mezeluri	9 „	3	„ „
Gheorghitanu	fabr. mezeluri	17 „	5	„ redus
Scheffler	fabr. luminări	10 „	8	„ „
L. Drimer	fabr. panglici	43 000 000 m	40	„ „
Casınca	fabr. casinci	4 tone	40	„ „
Gloria	țesătorie	3 vag.	10	„ „
Alterescu	fabr. țevi, hîrtie	23 „	8	„ „
Siegler	fabr. unsori	38 „	3	„ „
Ellenbogen	fabr. săpun	36 „	2	„ „
Antler	fabr. frînghii	2 „	4	„ „
Ellenbogen	fabr. sifoane	300 000 l	10	„ „
Nachmanson	fabr. tricotaje	10 000 duzint	10	„ „
C. Davidovici	fabr. perii	85 000 perii 29 000 bidînele	6	„ normal
M. Leibovici	fabr. perii	21 000 perii 7 000 bidînele	8	„ „
S. Adolf	fabr. perii	83 000 perii	20	„ „
S. Schwartz	fabr. surogate	5 vag.	10	„ redus
D. Rosenberg	tipografie	5 tone	5	„ „
S. Copell	tipografie	4 „	4	„ „

Întreprinderea	Obiectul	Capac. de prod. înainte de 23 August 1944	Nr. de muncitori în 1945	Capac. de prod. în 1945
A. Weiss	fabr. acid carbonic	345 tone	12	lucra redus
L. Drimer	fabr. plăpumi	90 000 buc.	5	" "
Chivici	moară Tg.-Ocna	75 vag.	3	" "
Letea	fabr. hîrtie	1 700 "	1300	nu lucra
Creditul Carbonifer	mină	130 000 "	1800	lucra redus
Soc. italo-rom.	fabr. cherestea	50 000 m.c.	600	" normal
Soc. italo-rom. Agăș	fabr. cherestea	distrusă de război	—	
Tanacly	fabr. cherestea	" " "	—	
Coop. „Pietrosul“	fabr. cherestea	— " —	—	lucra redus
El. Știrbey	fabr. cherestea	distrusă de război	—	—
C.A.P.S. Scutaru		evacuată		nu lucra
Soc. „Petroșani“	mine	evacuată	—	nu lucra
Salina Tg.-Ocna	extracție sare	—	172	lucra redus
I. Hemerle	fabr. spirt	14 400 l.	14	distrusă de război
Steaua romînă	raf. petrol	180 vag.	160	lucra normal
Făinaru	fabr. prod. petrol	144 "	10	" " 1

Din cele expuse reiese că întreprinderile industriale mari și mici din fostul județ Bacău și-au redus, în timpul războiului antisovietic, în proporții masive producția industrială. Din cele 51 de întreprinderi enumerate mai sus, doar 8 lucrau cu întreaga capacitate de producție (acestea nu erau dintre cele mai importante: 2 fabrici de mezeluri, 3 ateliere de perii și bidinele, iar 2 întreprinderi prelucrau petrolul), în timp ce restul întreprinderilor își desfășurau activitatea cu o capacitate redusă, erau distruse de război sau nu lucrau pentru că erau evacuate.

Pentru reprezentanții capitalului, scăderea producției însemna împuținarea posibilităților de exploatare și câștig, în timp ce pentru muncitori aceasta însemna șomajul, imposibilitatea de a-și câștiga cele necesare traiului.

*

Politica dusă de clica militară-fascistă a făcut ca nemulțumirile populației din fostul județ Bacău, care s-au manifestat în tot timpul dominației ei, să ia o deosebită amploare spre sfârșitul războiului, când militariștii germani, cu concursul cercurilor guvernante, plănuiau să transforme patria noastră într-un teatru al operațiilor militare.

Muncitorii din fostul județ Bacău, crunt asupriți și exploatați pînă la sleirea forțelor lor de muncă, și-au manifestat opoziția față de regimul de cumplită teroare cînd fățiș, cînd camuflat. Deși legislația

¹ Arhiva Camerei de comerț și industrie Bacău, pac. 14, dos. 96/1945, f. 141.

fascistă stabilea o serie întreagă de măsuri represive pentru muncitorii care încetau sau părăseau lucrul, totuși exploatații din întreprinderile băcăoane au refuzat în numeroase cazuri să mai lucreze sub un motiv sau altul, provocând dificultăți mașinii de război fasciste.

Astfel, 280 de mineri de la Asău, în mai 1941, au refuzat să mai intre în mină¹. La fel au procedat lucrătorii feroviari de la rampa C.F.R. din Dărmănești, la începutul anului 1942². Și muncitorii forestieri de la societatea „Foresta-italo-română” din Agăș au încetat lucrul în iunie 1942³; exemplul a fost urmat de muncitorii de la „Creditul carbonifer” — Comănești, de la fabrica „Letea”, întreprinderile „Fildermann”, de la fabrica „Izvoranu” și altele.

Muncitorii, organizați și conduși de partidul lor marxist-leninist, au găsit și alte forme de luptă, mai eficace, împotriva celor ce-i asupreau. Astfel, la Comănești, minerii încetineau ritmul muncii, ceea ce avea drept efect scăderea producției uneori pînă la 20%⁴. Aceași practică era folosită și de muncitorii fabricii „Letea”⁵. În iulie 1942, fabrica de postav „Bacăul” informa conducerea Camerei de comerț și industrie din Bacău că, deși au fost mărite salariile, totuși muncitorii continuau să încetinească producția⁶.

Lucrătorii textiliști din Bacău au întreprins și alte acțiuni mai îndrăznețe, provocînd avarii la mașinile cu care lucrau furnituri pentru armată. Și la fabrica „Izvoranu” din Bacău au avut loc acțiuni în acest sens⁷. Încă din mai 1941, conducerea fabricii „Izvoranu” făcea cunoscut prefectului de Bacău că în întreprindere se constatau „numeroase și repetate stricăciuni de materiale”⁸ și că lucrătorii nu mai dădeau atenția cuvenită lucrului; nemaisupunîndu-se măsurilor de ordine și disciplină, lăsau mașinile „în voia soartei”⁹. Și mai curajoase erau acțiunile muncitorilor de la Comănești, care declarau deschis că într-o bună zi nu se vor mai prezenta la lucru și vor recurge la „alte acte”, deoarece nu mai puteau „îndura atîta mizerie”¹⁰. La ce fel de „acte” se gîndeau minerii și alte categorii de muncitori din Valea Troțușului ne-o dovedește faptul că își exprimau deschis dorința ca să se pună capăt cît mai repede războiului antisovietic și mizeriei în care trăiau¹¹.

Din această atitudine fățișă a muncitorilor de pe Valea Troțușului rezultă că ei așteptau momentul prielnic pentru a pune mîna pe arme

¹ Arhiva Procuraturii oraș. Bacău, fond. Parchet Bacău, dos. 4 559/1941 (raportul procurorului către Ministerul Justiției), f. 44—45.

² Ibidem, dos. 14/1942, f. 78.

³ Ibidem, f. 128—130.

⁴ Ibidem, f. 97—98.

⁵ Ibidem, f. 117.

⁶ Arhiva Camerei de comerț și industrie Bacău, pac. 2, dos. 6/1942.

⁷ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 16, dos. 239/1941, f. 76.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Ibidem, pac. 8, dos. 149/1944, f. 159.

¹¹ Ibidem. pac. 1, dos. 8/1944, f. 111.

și a lupta împotriva acelor care au împins țara în prăpastia dezastrului, prin participarea la războiul contra Uniunii Sovietice.

Războiul purtat împotriva Uniunii Sovietice era extrem de nepopular în rândurile oamenilor muncii și, din această cauză, ei căutau într-o formă sau alta să provoace cât mai mari pagube mașinii de război fasciste. Chiar de la începutul războiului, la 28 iulie 1941, Comandamentul 5 teritorial informa prefectura Bacău că în județ, „pe timpul nopții și în special atunci când se semnalează apariția avioanelor inamice” se produceau semnale luminoase¹.

Populația din cuprinsul aceluiași județ era refractară alianței cu Germania hitleristă și își exprima deschis dorința ca aceasta să piardă războiul². De altfel, masele populare și-au exprimat pe față nemulțumirea atunci când în orașul Bacău au sosit primele unități ale armatei hitleriste³.

Și țărănimea din comunele fostului județ Bacău, nevoită să suporte pe umerii săi povara cheltuielilor militare făcute în timpul dictaturii militare-fasciste, și-a manifestat opoziția sub diferite forme. Una dintre aceste forme a fost neplata impozitelor. Astfel se explică de ce organele județene ale dictaturii regale, ca și cele ale dictaturii militare-fasciste, erau nevoite să ordone jandarmilor și primarilor să dea tot concursul agenților fiscali pentru încasarea impozitelor agricole, care alimentau aproape în întregime veniturile bugetare.

Cu toate măsurile luate, raporta pretorul plășii Tazlău la 30 septembrie 1940, „încasările nu au ajuns la cota aferentă”, pentru că populația refuză să achite impozitele către stat, județ, comună⁴.

Opoziția populației rurale a crescut în anii următori. Astfel încasările fiscale pe anul 1943 în fostul județ Bacău erau cele „mai slabe” din întreaga țară⁵.

O altă formă a opoziției o constituia neexecutarea muncilor agricole sau nerespectarea la însămințări a planului dat de comitetele agricole. Organele locale ale dictaturii militare-fasciste constatau uneori că muncile agricole erau „aproape sistate”, alteori că aceleași munci erau efectuate „în măsură foarte mică”⁶. Prefectul județului relata de multe ori faptul că mulți locuitori luaseră obiceiul de a fugi prin păduri, „eschivându-se de la îndatoririle muncilor agricole”⁷, și, în consecință, ordona pretorilor, jandarmilor și primarilor să scoată țărănimea „cu forța la lucru”, iar pe cei recalitrânți să-i trimită în judecată⁸.

Cu toate aceste ordine „categorice”, același prefect constata că în județ „multe terenuri” erau lăsate în „paragină”, fără a fi cultivate cu

¹ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 8, dos. 255/1941, f. 52.

² Ibidem, pac. 32, dos. 491/1941, f. 30; cf. și pac. 27, dos. 324/1944, f. 207.

³ Arhiva Procuraturii oraș. Bacău, fond. Parchet Bacău, dos. 16 bis, 1940, f. 104.

⁴ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 30, dos. 398/1940, f. 346.

⁵ Ibidem, pac. 27, dos. 324/1943, f. 24.

⁶ Ibidem, pac. 15, dos. 230/1941, f. 22.

⁷ Ibidem, pac. 27, dos. 324/1943, f. 93.

⁸ Ibidem, f. 37.

nici un fel de plante, iar cele cultivate erau năpădite de buruieni¹. Acesta era rezultatul situației grele sub aspect material, ca și al opoziției țărănimii băcăoane față de politica agrară a dictaturii fasciste.

Atitudine de opoziție a avut țărănimea săracă și mijlocie din fostul județ Bacău și față de rechizițiile de tot felul ordonate de reprezentanții cercurilor imperialiste românești aflate la cîrma țării. Încă din timpul dictaturii regale, locuitorii săraci ai comunelor Mănăstirea Cașin și Cașin părăseau satele pentru a sustrage bunurile gospodăriilor lor de la rechiziții², în timp ce locuitorii comunei Căiuți refuzau să participe la lucru în pădure cu brațele sau căruțele³.

La 11 iunie 1941, prefectul județului Bacău era informat că, deși s-au luat măsuri „energice”, predarea bunurilor rechiziționate „mergea foarte încet”⁴, iar unitățile militare nu primiseră decît 40—50% din „drepturile lor” din partea populației acestui județ⁵.

În fața amenințărilor cu trimiterea în judecată, arestarea și trimiterea în lagăre de concentrare, în cazul în care nu va preda bunurile supuse rechizițiilor, țărănimea băcăoană a început să prezinte la comisiile de rechiziții vite nehrănite și slabe⁶, să întîrzie cu prezentarea bunurilor supuse rechizițiilor sau să le ascundă⁷.

Toate aceste acțiuni de opoziție din partea țărănimii băcăoane au determinat Cercul de recrutare Bacău să comunice prefectului că nu și-a putut completa necesarul de rechiziții din cauză că, deși s-au dat numeroase ordine, totuși populația nu s-a prezentat cu caii, căruțele și harnașamentele rechiziționate sau, dacă s-a prezentat, a adus bunuri reformate și cu lipsuri⁸.

Atitudine similară a adoptat țărănimea și în problema rechiziționării cerealelor sau a predării cotelor de lînă, deși era amenințată în permanență cu „amenzi grele, confiscarea lînei, internarea în lagăr”⁹ etc. de către prefect sau subordonații săi. Merită să fie menționat faptul că din 523 de locuitori ai comunei Onești, numai 20 s-au prezentat cu lîna la centrul de colectare¹⁰ în 1943. Atitudini asemănătoare au adoptat și locuitorii din comunele Luizi-Călugăra, Sărata, Viforeni, Lecca, Băhnășani, Sănduleni, Blăgești, Scorțeni, Horgești, Racova, Buhoci, Gioseni¹¹. În 22 octombrie 1943, legiunea de jandarmi Bacău ordona postului de jandarmi Cleja „să dreseze acte” de trimitere în judecată pentru 19 locuitori din comună care nu predaseră la „centrul de colec-

¹ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 30, dos. 324/1943 f. 189.

² Ibidem, pac. 17, dos. 148/1940, f. 130.

³ Ibidem, pac. nr. 11, dos. 164/1940, f. 82.

⁴ Ibidem, pac. 20, dos. 282/1941, f. 225.

⁵ Ibidem.

⁶ Ibidem, pac. 20, dos. 286/1941, f. 13.

⁷ Ibidem, dos. 271/1941. *passim*.

⁸ Ibidem, pac. 20, dos. 286/1941, f. 193.

⁹ Ibidem, pac. 17, dos. 208/1943, f. 296—297.

¹⁰ Ibidem, f. 214.

¹¹ Ibidem, pac. 22, dos. 241/1943.

tare“ lina prevăzută¹. Un număr de 19 locuitori din comuna Filipeni au fost anchetați de organele jandarmeriei pentru același motiv în octombrie 1943². La Răcățau erau anchetați în aceeași perioadă 96 de locuitori, la Tazlău 148 și la Gioseni 87³.

Țăranii care erau supuși anchetelor jandarmerești sau trimiși în judecată declarau că au mai puține oi decît fuseseră înregistrate de organele statului fascist, pretextînd moartea lor, tăierea, mîncarea de către lupi sau înstrăinarea⁴.

Legiunea de jandarmi Bacău informa prefectura în noiembrie 1943 că populația rurală a județului dădea dovadă de neliniște și nemulțumire crescînde, deoarece se temea și de blocarea porumbului. În discuțiile lor, relatează nota informativă, țăranii declarau că statul le-a provocat numai „neajunsuri“⁵. O formă de manifestare a opoziției și a urii popoșului față de regimul de teroare o constituia și ruperea ordonanțelor și a ziarului „Cuvîntul mareșalului“⁶, care erau afișate la primării, școli, prăvălii etc. Aceste acțiuni umpleau de furie neputincioasă pe reprezentanții autorităților locale care ordonau să se facă afișiere speciale prevăzute cu sîrmă, sticlă și lacăte pentru a evita distrugerea decretelor, afișelor sau a gazetei „Cuvîntul mareșalului“⁷.

Demn de semnalat este și faptul că populația județului Bacău nu voia să se supună ordinului dat de autoritățile militare de a ieși la lucru, în toamna anului 1943, cînd au început construcțiile de cazemate de pe Valea Troțușului. Populația satelor Onești, Cașin, Mănăstirea Cașin, Borzești, Căiuți etc.⁸, care refuza să lucreze la întăriturile militare ordonate de fasciști, își dădea seama că aceste construcții nu erau menite decît să-i aducă noi suferințe și din aceste motive nu participa la efectuarea lor.

Opoziția muncitorilor și a țăranilor muncitori a fost în unele cazuri spontană, în altele organizată și condusă de partidul comunist care exprima năzuințele și interesele lor. Chiar de la instaurarea dictaturii militare fasciste, P.C.R. a arătat întregului popor muncitor esența de clasă a regimului adus la cîrma țării în septembrie 1940, indicînd calea de luptă împotriva sa.

Printr-un manifest găsit la un grup de comuniști din Bacău, arestați la Piatra-Neamț în noaptea de 9—10 octombrie 1940, P.C.R. chema masele de oameni ai muncii să ceară „prin adunări și demonstrații“ eliberarea deținuților politici. Pentru a face față represiunii sălbătice dezlănțuite de regimul fascist împotriva celor mai buni fii ai poporului român — comuniștii — manifestul chema pe oamenii muncii să creeze „gărzi de autoapărare împotriva teroarei reacțiunii imperialiste“⁹.

¹ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 22, dos. 241/1943, f. 1—8.

² Ibidem, f. 13—22.

³ Ibidem.

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem, pac. 11, dos. 133/1943, f. 120.

⁶ Ibidem, pac. 10, dos. 124/1943, f. 29.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem, pac. 16, dos. 196/1943, f. 15—56.

⁹ Arhiva Procuraturii oraș. Bacău, fond. Parchet Bacău, dos. 16/1940, f. 79.

Dintr-un alt manifest găsit la aceiași comuniști băcăoani, în aceleași condiții, se desprinde poziția clară și fermă a P.C.R. față de războiul nedrept pregătit de cercurile reacționare diriguitoare ale vieții politice din România.

„În interesul războiului — se scria în acest manifest —, în interesul păstrării jugului imperialist asupra popoarelor asuprite, marii capitaliști și moșieri, dictatura lor imperialistă, feroce, vă jefuiește pe voi toți cei ce munciți în fabrici și uzine, la sate și în străzi“¹.

Partidul, prin astfel de manifeste, chema pe asupriții din România să demonstreze, cerînd :

„Jos guvernul de bandiți imperialiști, provocator la război !“

„Jos războiul imperialist !“ ;

„Să înceteze jaful tilhăresc !“ ;

„Vrem un guvern popular, un guvern al păcii și al prieteniei cu Uniunea Sovietică !“².

Activitatea rodnică a comuniștilor s-a făcut simțită pe întregul cuprins al fostului județ Bacău. Cu toate „măsurile impuse de împrejurări“³ luate de organele represive ale dictaturii militare-fasciste, totuși „mișcarea comunistă“ era „în creștere“⁴.

Comuniștii care activau în fostul județ Bacău, înfruntînd prigoana fascistă, răspîndeau materiale editate de partid, desfășurau o intensă activitate în scopul ajutorării deținuților politici de la Doftana, țineau ședințe secrete, întrețineau strînse legături cu regionala Moldova a P.C.R. și desfășurau propagandă „prin mijloace orale de la om la om“⁵ în scopul unei bune organizări și orientări a luptei maselor împotriva regimului de cruntă asuprire. În ciuda arestărilor masive efectuate de siguranța fascistă⁶, comuniștii continuau lupta lor. Datorită organizării și conducerii de către comuniști, oamenii muncii din fostul județ Bacău au fost capabili să adopte forme variate în lupta pe care au desfășurat-o împotriva regimului de teroare militaro-fascist.

•

Populația fostului județ Bacău a trăit în condiții deosebit de grele în timpul dictaturii militare-fasciste. Opoziția populației împotriva regimului fascist s-a manifestat sub diferite forme : de la sustragerea față de rechiziții pînă la încetarea lucrului și sabotarea mașinii de război.

¹ Arhiva Procuraturii oraș Bacău, fond. Parchet Bacău, dos. 16/1940, f. 80.

² Ibidem.

³ Arh. St. Bacău, fond. Prefectura Bacău, pac. 20, dos. 272/1940, f. 15.

⁴ Ibidem.

⁵ Arhiva Procuraturii oraș. Bacău, fond. Parchet Bacău, dos. 4559/1941 (raportul primului-procuror către Ministerul Justiției), f. 24.

⁶ Ibidem, dos. 2691/1940, f. 1, și dos. 14/1942, f. 129. În noaptea de 5—6 noiembrie 1940, organele poliției Bacău au efectuat percheziții la 36 de comuniști, „ridicînd și poprind 10 persoane «considerate» capabile să ridice și să organizeze masele de muncitori la agitație și demonstrație pe stradă“. La 21 iunie 1941, în lagărul de la Tg. - Jiu erau internați un număr de 32 de comuniști din județul Bacău, iar peste un an au fost arestați încă 9 comuniști la poliția din Bacău.

Chiar dacă uneori organele represive ale dictaturii fasciste aveau convingerea că au reușit să zdrobească rezistența forțelor patriotice conduse de comuniști, în spatele acelui calm aparent se desfășura cu succes o vie activitate politică în direcția îndrumării, organizării și declanșării luptei hotărâtoare pentru răsturnarea clicii de trădători de la conducerea țării.

Aceste forme de protest și de luptă ale maselor populare au cunoscut o vădită ascensiune mai ales după 4 aprilie 1944, când de la conducerea P.C.R. a fost înlăturată clica antipartinică a lui Foriș.

Prin munca desfășurată de comuniștii care activau în județul Bacău, țărani au fost mobilizați să acționeze alături de muncitori în lupta contra statului fascist. Astfel, țărani din comuna Viforeni au sprijinit direct activitatea grupelor de partizani „Tudor Vladimirescu” și „Ecaterina Teodorescu”¹, care, în vara anului 1944, acționau în această parte a țării, dând lovituri puternice armatelor fasciste. Țărani din Răcătău, de pildă, au pus pe fugă armatele hitleriste, care, cuprinse de panică, se retrăgeau, iar în retragerea lor voiau să arunce în aer podul de peste Siret².

Rezistența și lupta populației din fostul județ Bacău, organizată și condusă de comuniști, a constituit o importantă contribuție la marea bătălie dusă de întregul nostru popor pentru eliberarea de sub jugul fascist și al exploatării capitaliste.

¹ M. C o v a c i, *Acțiuni ale țărănimii din România împotriva dictaturii militare fasciste (1941—1944)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, 1963, nr. 4, p. 100.

² Ibidem, p. 102.